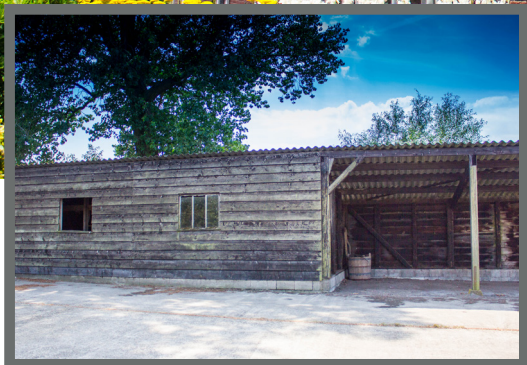

Cultuurhistorische Quicksan

Lakerveld 113-115 te Lexmond

Bijgebouwen

Uitgevoerd door: Claudia van Kouwen MA., MSc.
Opdrachtgever: Familie Van Ravenswaaij
Datum veldwerk 7-7-2018
Oplevering rapport 23-7-2018

Inleiding

Het doel van deze quickscan is het inzichtelijk maken van de cultuurhistorische waarden van de bijgebouwen op het boerenerf van de boerderij aan Lakerveld 113-115. De cultuurhistorische waarden van het hoofdgebouw (woongedeelte en Hollandse stal) worden niet besproken.

Om de cultuurhistorische waarden vast te stellen wordt gekeken naar de monumentale en cultuurhistorische waarden van de bijgebouwen ten opzichte van het hoofdgebouw en omgeving. De cultuurhistorische waarden worden bepaald door de ouderdom, zeldzaamheid en authenticiteit van zowel de bouwsubstantie als de verschijningsvorm. Ook wordt meegewogen of het bijgebouw karakteristiek is voor het erf en/of de agrarische omgeving. In dit rapport worden de bijgebouwen gekwalificeerd met een lage, middelhoge of hoge cultuurhistorische waarde.

Lage cultuurhistorische waarde: het bijgebouw is van geringe ouderdom, niet authentiek en kent een alledaags ontwerp. Het is niet zeldzaam in verschijningsvorm en materiaal. Sterk gewijzigde en aangetaste bijgebouwen krijgen een lage cultuurhistorische waarde als modern materiaalgebruik en ontwerp niet aansluiten bij de eerdere verschijningsvorm of detonerend zijn op het erf.

Middelhoge cultuurhistorische waarde: het bijgebouw is qua materiaalgebruik, ontwerp en functie passend op het boerenerf. Authenticiteit en ouderdom versterkt de cultuurhistorische waarde van het gebouw maar zijn niet de belangrijkste criteria. De bouwsubstantie en het ontwerp zijn grotendeels behouden en wijzigingen zijn passend bij het originele bouw materiaal en de verschijningsvorm uitgevoerd. Het bijgebouw is karakteristiek voor het erf of voor het agrarische landschap en omgeving.

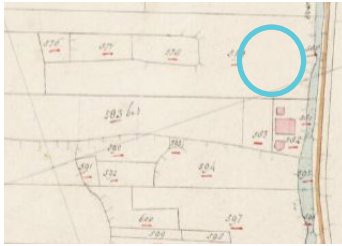
Hoge cultuurhistorische waarde: het bijgebouw stamt uit de bouwperiode van het hoofdgebouw. Een hoge waarde betekent dat het bijgebouw grotendeels authentiek is in bouw massa en/of ontwerp en de identiteit van het boerenerf versterkt. Een hoge zeldzaamheidswaarde versterkt ook de cultuurhistorische waarde. Het bijgebouw is karakteristiek voor het erf en draagt bij aan de identiteit van het agrarische landschap.

Daarbij moet worden benadrukt dat bijgebouwen tekenend zijn voor een boerenerf en (vaak) verwijzen naar de agrarische functie van de boerderij en de omgeving. Bij het verwijderen van de bijgebouwen gaan waarden voor het erf en de (plattelands)omgeving verloren. Het is zaak in acht te nemen dat bijgebouwen de verscheidenheid in het agrarisch landschap versterken.

Archeologische waarden worden niet besproken omdat deze geen betrekking hebben op de al bestaande bijgebouwen.

Allereerst wordt kort de ontwikkeling van het erf besproken om een beeld te schetsen van de ouderdom en ontstaansgeschiedenis van de boerderij en de bijgebouwen. Daarna worden de afzonderlijke bijgebouwen besproken en de cultuurhistorische waarden beargumenteerd. Tot slot zijn deze waarden terug te vinden op de bijgevoegde cultuurhistorische waardenkaart.

Ontwikkeling erf

1811-1832 Bonneblad

De boerderij dateert vermoedelijk uit het einde van de 19e eeuw. Zoals te zien op de minuutkaarten en bonnebladen begint de ontwikkeling van het erf rond 1876. Op de kadastrale kaart van 1876 staat het hoofdgebouw in de vorm van een hallehuisboerderij met daarachter vermoedelijk een hooiberg of hooischaar. Ook de melkveestall is ingetekend.

1876 bron: Topotijdreis

Rond 1913 wordt de wagenschaar zichtbaar op de kaart. De garage is moeilijk te ontwaren vanwege de kleine oppervlakte tussen de grotere schuren. Het, door de makelaar, genoemde jaartal van 1931 is aannemelijk.

1913 bron: Topotijdreis

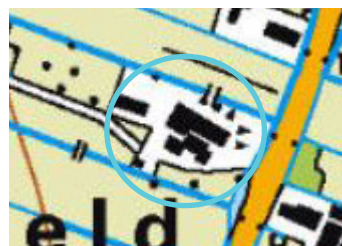
Pas in 1939 is de hoofmelkstal zichtbaar op de kaart. Of deze schuur al eerder aanwezig was, volgens de informatie van de makelaar al in 1901 maar dat is niet in enig archief teruggevonden, is niet uit dit onderzoek naar voren gekomen. De gebinten lijken een hoge mate van ouderdom te bevatten maar de gebintconstructie zelf en de vorm van de melkveestall lijken niet op andere Nederlandse constructies die in boerderijen voorkomen. De vorm heeft meer weg van een Amerikaanse barn. Hoe deze stal aan zijn vormgeving en oude gebinten komt, is een vraag die te diepgaand is voor deze quickscan. De constructie kan ook uit een ander type gebouw komen. De schapenschaar en wagenloods zijn de jongste bebouwingen op het erf en stammen uit 1989.

1939 bron: Topotijdreis

1989 bron: Topotijdreis

2018 bron: Topotijdreis

Hoofdgebouw

Woonhuis (1876)

Het hoofdgebouw is een boerderij met rechthoekige plattegrond van het type hallehuis onder een met riet gedekt zadeldak. De boerderij kent authentieke details maar is ook meerdere malen gewijzigd en gemoderniseerd.

Stalgedeelte (1876)

De stal is ingedeeld als een-rijige Hollandse grupstal en is opgetrokken uit steensmuren. De houten ankerbalkconstructie is gedekt met riet. De mestgruppen zijn nog aanwezig. In de achterzijde van de zuidelijke gevel is een verhoging in de gevel en de grens met de dakbedekking te zien. Vermoedelijk hebben hier, vóór de bouw

van de melkveestal, de baanderdeuren gezeten voor de toegang tot de stal en de deel.

Bijgebouwen

Hoofdmelkstal (1901)

De hoofdmelkstal, ook de barn genoemd, is opgetrokken in steensmuren met gepotdekselde houten topgevel en voor- en zijgevel van ijzeren damwandprofielplaten waarboven een zadeldak, riet onderschoten en gedekt met onduline platen. De constructie is niet authentiek maar kan door de onbekende herkomst wel als bijzonder of zelfs zeldzaam worden aangemerkt. Constructies in boerderijen of bijgebouwen zijn nauwelijks authentiek aan te treffen: de boer wijzigt,

repareert en vult aan met het materiaal dat hij voorhanden heeft

of goedkoop aan kan komen. Dit is typerend voor boerderijen en verlaagt de cultuurhistorische waarde zeker niet. Op de pijlers en liggers zijn geen telmerken aangetroffen die de ouderdom of herkomst zeker kunnen stellen. De grote inrijdeuren aan de zij- en voorgevel (voorzien van onderdeur) zijn authentiek. De indeling van de stal oogt ook authentiek: het centraal voerdeel, de deel, de mestgruppen, de hooizolder en de uitloop naar de kaaskelder lijken ongewijzigd. Daarbij zijn in de kaaskel-

der (en in de kelder in het hoofdgebouw) resten van blauwe verf, het zogenaamde 'vliegenblauw', aangetroffen.

De hoofdmelkstal stamt waarschijnlijk niet uit de bouwperio-

de van het hoofdgebouw maar is door de tijd kenmerkend onderdeel geworden van de boerderij en het erf. Aanbevolen wordt om de stal niet als aangebouwde schuur te typeren maar als dwarsgeplaatste aanbouw van het hoofdgebouw. Mede door zijn bijzondere en karakteristieke vormgeving, de authentieke onderde-

len en de ouderdom heeft de melkveestal een [hoge cultuurhistorische waarde](#). De stal is karakteristiek voor specifiek dit erf.

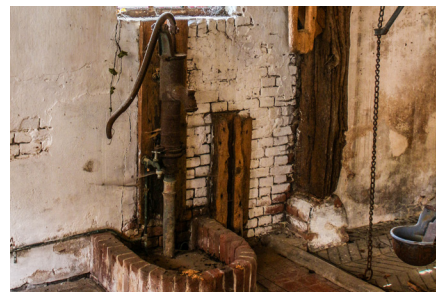

Melkveestal (1876)

De melkveestal is gelijk opgetrokken met het hoofdgebouw en is daarmee onderdeel van het historische boerenensemble op het erf. De stal is opgetrokken uit baksteen waarbij deels de zijgevel en de gehele achtergevel authentiek oogt in bouwsubstantie en vormgeving. De achtergevel is mede voorzien van een hooiluik

en de deur is op de schuine hoek geplaatst. Waarschijnlijk zodat de openslaande deur op deze manier het minst in de weg zit bij het in- en uitrijden van de vroegere baanderdeuren (zie hoofdgebouw).

Opvallende bouwsporen, die wijzen op grote wijzigingen, zijn afwezig. Het feit dat het bijgebouw onderdeel is van het historische ensemble, voorzien is van authentieke en historische bouwmassa en een deel van de vormgeving nog verwijst naar het gebruik van de boerderij en gebouwen geven de stal een [hoge cultuurhistorische waarde](#).

Wagen- en kalverenloods (1989)

Het bijgebouw is relatief jong maar dat maakt het zeker geen detonerend bijgebouw. De loods is voorzien van houten constructie en gepotdekselde houten wanden waarboven een lessenaarsdak gedekt met asbestcementgolfplaten. Het open front wordt

gebruikt als wagenloods voor de tractoren, ploegen etc. die noodzakelijk zijn op een boeren erf. Het afgesloten deel is onder-

komen voor de schapen. Ondanks dat de bouwmassa relatief nieuw is, is de aanwezigheid van de wagenloods kenmerkend voor een boeren erf. Een boeren erf kent bijna altijd meerdere bijgebouwen, waaronder een wagenloods.

Vanwege het materiaalgebruik, de vormgeving en de functie die direct verwijst naar (de historie van) het boerenerf heeft de wagenloods een [middelhoge cultuurhistorische waarde](#).

Jongveeststal (1913)

De stal is opgetrokken in halfsteensmuren waarboven een zadeldak gedekt met onduline platen. De houten aflat heeft een lessenaarsdak gedekt met onduline platen. De jongveeststal is grotendeels nog voorzien van de historische bouwmassa. De vormgeving en bouwsubstantie heeft *an sich* geen zeld-

zaamheidswaarde maar de aanwezigheid en het voorkomen van de stal is wel typerend voor een boerenerf: de muurankers en het hooiluk refereren naar de oorspronkelijke functie van het erf en de boerderij. De jongveeststal heeft een [lage cultuurhistorische waarde](#) vanwege de alledaagse bouwmas-

Wagenschuur (1876)

De wagenschuur stamt uit dezelfde bouwperiode als het hoofgebouw maar is in de loop van de jaren sterk vernieuwd en gewijzigd. De schuur is opgetrokken in ijzeren damwandprofielplaten gevels waarboven een dak gedekt met onduline platen en de vloer is van beton. De oude delen van de gebintconstructie zijn niet negentiende eeuws en de constructie is ook deels

recentelijk vernieuwd. Door het verlies van het grootste deel van de historische bouwmassa, de afwezigheid van enige vorm van authenticiteit en de alledaagse vormgeving van de schuur, die niet direct verwijst naar zijn functie of de functie van de boerderij, heeft de wagenschuur een [lage cultuurhistorische waarde](#).

Garage (1931)

De garage stamt vermoedelijk uit 1931. De garage is opgetrokken in halfsteensmuren waarboven lessenaarsdak gedekt met asbest-cementgolfplaten. De garage is toegankelijk middels een ijzeren kanteldeur en de vloer is van beton. Er is geen sprake van monumentale of historische bouwmassa, het ontwerp kent

geen zeldzaamheidswaarde en de vorm van het bijgebouw kan misschien zelfs detonerend worden genoemd ten opzichte van de andere bijgebouwen. Het materiaalgebruik en vormgeving dragen niet bij aan de kwaliteit van het erf. De garage bevat een [lage cultuurhistorische waarde](#).

Geraadpleegde bronnen

C. L. van Groningen, *De Vijfheerenlanden met Asperen, Heukelum en Spijk*, 1989

WLTm makelaars, *Brochure Woonboerderij Lakerveld 113-115*, 2015

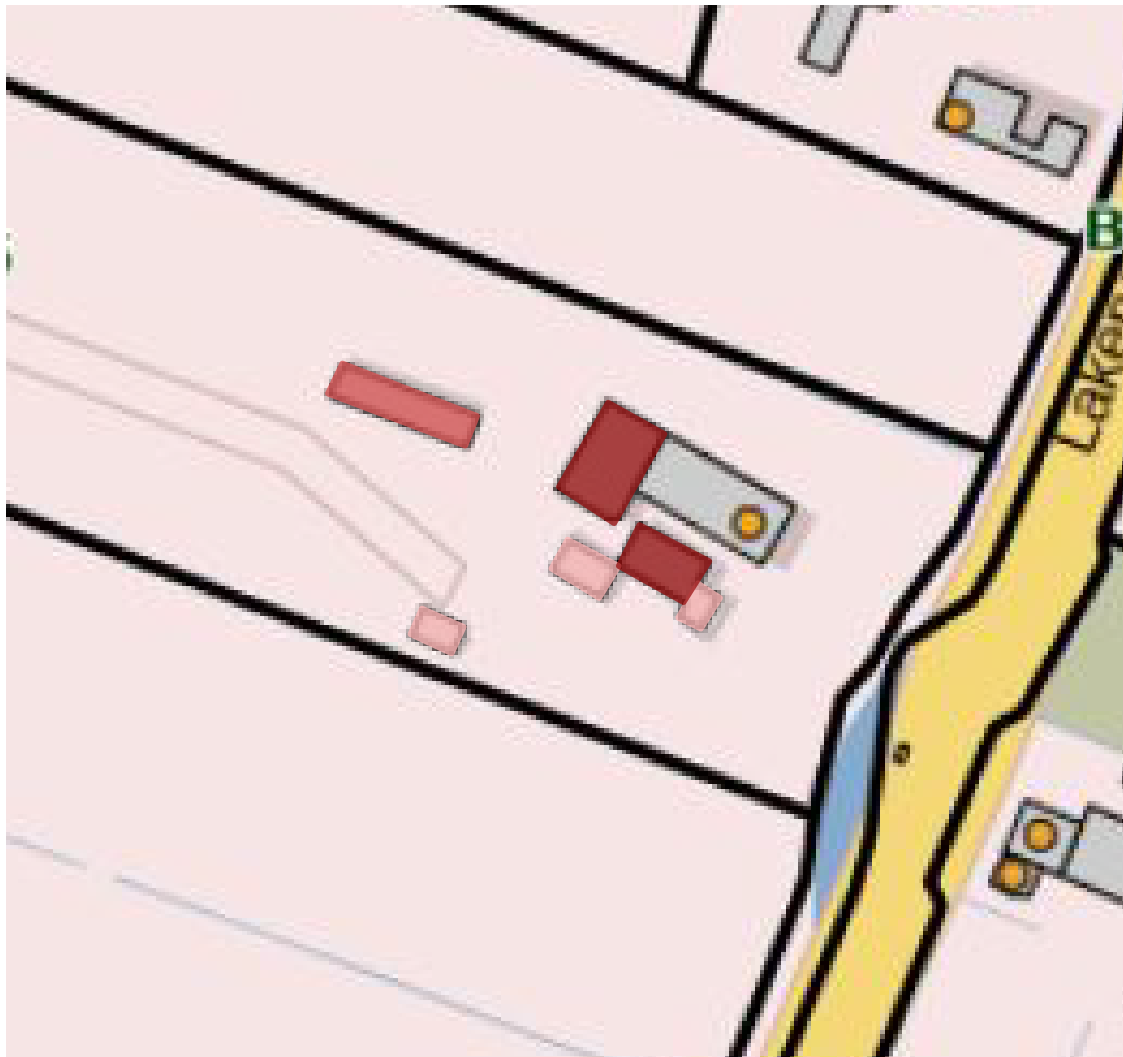
Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bonnebladen via de Huisatlas, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

www.boerderijenerf.nl geraadpleegd juni 2018

www.topotijdreis.nl geraadpleegd juni 2018

Cultuurhistorische waardenkaart

Legenda

- Hoge
cultuurhistorische waarde
- Middelhoge
cultuurhistorische waarde
- Lage
cultuurhistorische waarde